Datum: 18-1-2022

Beste beleidsmedewerker,

In de gemeenteraadsvergadering van de gemeente Hulst is op donderdag 16 december 2021 een motie aangenomen waarin is opgeroepen tot het verlenen van een opdracht aan GGD Zeeland tot het uitvoeren van een grootschalig, vrijwillig, bevolkingsonderzoek bij inwoners van de Westerscheldegemeenten (Hulst, Terneuzen, Sluis, Reimerswaal, Kapelle, Borsele, Vlissingen en Veere).

Motie Bevolkingsonderzoek PFAS-waarden
De aanleiding voor deze motie zijn de aangetroffen PFAS-waarden in de Westerschelde. Doordat bewoners uit omliggende gemeenten hier recreëren en bijvoorbeeld vis en zeekraal consumeren uit de Westerschelde - en daarbij mogelijk PFAS in hun lichaam krijgen - wordt gevraagd om een bevolkingsonderzoek.

De motie is door de gemeente Hulst gedeeld met de andere Westerscheldegemeenten, waaronder uw gemeente. Mogelijk gaat dit vraagstuk daarom ook in uw gemeente spelen. Daarom geef ik u hierbij, vooruitlopend op een formeel verzoek, een voorlopig advies. In de bijlage geef ik een toelichting op de mogelijk- en onmogelijkheden van een dergelijk onderzoek.

Advies
GGD Zeeland adviseert de gemeenten Hulst, Terneuzen, Sluis, Reimerswaal, Kapelle, Borsele, Vlissingen en Veere eerst de resultaten van het onderzoek door WUR/RIVM, en de andere relevante landelijke ontwikkelingen, af te wachten. De eerste resultaten worden eind maart 2022 verwacht. Andere uitkomsten van landelijke onderzoeken door het RIVM worden in de zomer van 2022 verwacht. Op basis van deze uitkomsten kan een regionaal bevolkingsonderzoek worden overwogen. De doelmatigheid van het onderzoek kan dan beter worden beoordeeld.

Korte toelichting
De PFAS-problematiek is niet alleen een regionaal vraagstuk in Zeeland, maar speelt landelijk/internationaal. De GGD volgt de ontwikkelingen rondom het PFAS-dossier nauwgezet en wij blijven hierover in gesprek met de gemeenten, provincie Zeeland en het RIVM. Op basis van de resultaten van het landelijk onderzoek adviseren wij u over de vervolgstappen.

Vragen en meer informatie
Heeft u naar aanleiding van deze e-mail vragen, dan kunt u met ons contact opnemen. Ook zijn wij bereid tot het geven van een toelichting aan uw bestuurders.

Met vriendelijke groet,

, Adviseur milieu en gezondheid
, Adviseur milieu en gezondheid

Bijlage

Overwegingen blootstellingsonderzoek/bevolkingsonderzoek
Een blootstellings- of bevolkingsonderzoek kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld door het afnemen van een uitgebreide enquête of het uitvoeren van biomonitoring (bloedonderzoek), of een combinatie hiervan.

Mensen kunnen op drie manieren worden blootgesteld: via de lucht (inademing), via voeding/drinkwater (eten/drinken) en zwemwater (via de huid). Van belang is in welke concentratie/hoeveelheden dit gepaard gaat. Op dit moment worden er zowel regionaal als landelijk verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de aanwezigheid van PFAS in onze leefomgeving en voedingsproducten.

Als de blootstellingsroutes en concentraties bekend zijn, kan een afweging worden gemaakt over het doen van onderzoek. Dit wordt altijd gedaan in overleg met de afdeling GOR (Gezondheidsonderzoek na Rampen) van het RIVM. Een blootstellingsonderzoek is van meerwaarde als het op landelijk niveau wordt uitgevoerd, zodat regionale effecten beter in kaart worden gebracht.

Het doen van een blootstellingsonderzoek via bloed
Aan de keuze voor het doen van bloedonderzoek (ook wel biomonitoring genoemd) gaat een complexe afweging vooraf, waarbij met verschillende factoren rekening gehouden moet worden om te kunnen beoordelen of dit type van onderzoek zinvol is en of we de stof met enige zekerheid in het lichaam kunnen aantonen en onder ander of er handelingsperspectieven zijn.

Op dit moment lijkt het doen van een biomonitoringsonderzoek nog niet zinvol, omdat de blootstelling via consumptie van vis, zeegroenten e.d. nog niet goed onderzocht is. Eén van de blootstellingsroutes in Zeeland is waarschijnlijk via indirecte routes, zoals bijvoorbeeld via vis en zeegroente uit de Westerschelde. De daadwerkelijke blootstelling via deze route wordt nu onderzocht door het WUR/RIVM. Daarnaast is het van belang om in kaart te brengen welke blootstelling er nog meer plaatsvindt via voeding en drinkwater. Hier doet het RIVM onderzoek naar.

Wat zegt een individuele concentratie PFAS in het bloed?
Een arts kan voor een individu, op basis van een bloedresultaat, niet voorspellen welke nadelige (toekomstige) gevolgen er zijn voor zijn of haar gezondheid.

Vraag vanuit gemeenteraad: Kan bloed van Sanquin donoren gebruikt worden?
Nee, Sanquin heeft hier op dit moment geen mogelijkheden voor. Ze verwezen de GGD hiervoor door naar het RIVM. De provincie heeft aangegeven dat het RIVM in de toekomst mogelijk een landelijk onderzoek gaat doen, als de blootstellingsroutes en concentraties in kaart zijn gebracht.

Landelijk onderzoek PFAS in voedsel en drinkwater[1]

[1] Teveel blootstelling aan PFAS in Nederland | RIVM

In een publicatie van het RIVM is geconcludeerd dat we in Nederland te veel PFAS binnenkrijgen via voedsel en drinkwater. Hierdoor kunnen er nadelige effecten op de gezondheid ontstaan. Het RIVM adviseert de overheid daarom ervoor te zorgen dat die stoffen minder worden gebruikt en ervoor te zorgen dat mensen minder in contact komen met PFAS.

Mensen kunnen zelf weinig doen om PFAS in voedsel en drinkwater te vermijden. Drinkwater en gevarieerde voeding zijn belangrijk om gezond te blijven. In het dagelijks leven krijgen mensen in Nederland doorgaans maar heel weinig PFAS binnen. Je wordt er niet meteen ziek van, maar het is voor je gezondheid beter om er zo weinig mogelijk van binnen te krijgen.

Advies aan sportvissers betreft het eten van zelf gevangen vis uit de Westerschelde
Tot de onderzoeksresultaten van de WUR/RIVM bekend zijn is het niet met zekerheid te zeggen in welke mate de concentratie PFAS in de Westerschelde te hoog is en een risico voor de volksgezondheid vormt. GGD Zeeland adviseert, in afwachting van de resultaten van het onderzoek, om zelf gevangen vis uit de Westerschelde niet te gebruiken voor consumptie. Daarnaast verwijst GGD Zeeland naar het algemene advies van het voedingscentrum om één keer per week vis te eten. Vis is onderdeel van een gezonde voeding, maar beperk de consumptie van lokaal gevangen vis en eet in elk geval voorlopig geen zelf gevangen vis uit de Westerschelde.

Wat wordt er op dit moment onderzocht, regionaal, landelijk en internationaal?

- De blootstelling aan PFAS vindt plaats via verschillende bronnen uit de Westerschelde. Op dit moment wordt in opdracht van provincie Zeeland regionaal onderzoek uitgevoerd door de WUR (Wageningen University & Research)/RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) naar de aanwezigheid van PFAS in verschillende soorten vis, oesters, mosselen, garnalen en lamsoor in de Westerschelde.
- Het RIVM werkt momenteel in opdracht van verschillende ministeries aan een landelijke inventarisatie van PFAS-bronnen (voedingsproducten, water, omgeving), waar de Nederlandse bevolking aan wordt blootgesteld.
- Rondom de 3M fabriek in Vlaanderen wordt het verkennende onderzoek uitgebreid naar een zone van 5 km. Dit onderzoek wordt onder andere uitgevoerd om te kijken of contouren waar voorzorgsmaatregelen zijn ingevoerd afdoende zijn[2].

Kijk voor meer vragen en antwoorden op www.rivm.nl/pfas en voor veel gestelde vragen hier[3]

[2] No regret-maatregelen Zwijndrecht | Vlaanderen.be
[3] Vragen en antwoorden over PFAS | RIVM